

Aan de gemeenteraad van Meppel
9-7-25

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Meppel

en het effect van schapengrazing op de biodiversiteit in het openbaar groen

Vooropgesteld is deze notitie geen beklag. Ik voel me een tevreden bewoner en vind Meppel een geweldige plek om te wonen. De manier waarop het gemeentebestuur hier richting aan geeft is in mijn ogen een voorbeeld voor andere gemeenten. Vanuit mijn vakkundigheid op het gebied van groen zie ik wél verbeterpunten. Deze notitie heb ik opgesteld ter informatie, niet om te bekritisieren. Mocht het gewenst zijn, dan wil ik deze notitie toelichten, maar lijkt mij niet nodig. Ik hoop wel op een vervolg.

[REDACTED]

Als bewoner van Meppel maak ik mij zorgen over de inzet van schapen in het openbaar groen en de gevolgen daarvan voor de biodiversiteit. De gemeente zet zich juist actief in voor meer bloemrijke bermen en monitoringsprojecten zoals de berm Scouts, waarin ik zelf ook (beperkt) vrijwillig actief ben. Met mijn kennis van de wilde flora zie ik dat wijziging van het maaibeheer van de bermen op veel plekken daadwerkelijk veel de soortenrijkdom is toegenomen. Het gaat echt al veel beter met de bermen in vergelijking met voorgaande jaren.

Tegelijkertijd constateer ik dat in grotere groengebieden, zoals het natuurpark Berggierslanden en het Hesselingenpark, een tegengestelde ontwikkeling gaande is. Hier wordt de vegetatie kortstondig, meerdere keren per jaar, intensief begraasd door schapen, met juist een sterke afname van bloemrijke vegetatie en insecten als gevolg. Dit staat haaks op het biodiversiteitsbeleid van de gemeente. Ik zie dat helaas in de afgelopen 10 jaar de bloemrijke vegetatie in deze gebieden zeer sterk is afgenomen. In vergelijking met gemaaide (en afgevoerde) grazige gebieden en bermen zijn de verschillen enorm.

Daarnaast speelt in deze parken een ander probleem dat de vegetatie aantast: de grote hoeveelheid hondenpoep. Het gebied wordt intensief gebruikt als uitlaatplaats – ook door mensen van buiten de wijk – en het merendeel van de uitwerpselen blijft liggen. Ook ik heb zelf een hond, probeer zoveel mogelijk op te ruimen, maar zie dat er nog te weinig prikkels en voorzieningen zijn om opruimgedrag te stimuleren. Dit leidt tot sterke verrijking van de bodem met stikstof en vormt een extra druk op bloemrijke soorten.

Weinig bloemplanten, alleen gras en ruigte

Voedselarme bodems zorgen voor soortenrijkdom

Begraasd terrein Berggierslanden

Op voedselrijke bodems (rijk aan stikstof en fosfaat) groeien snelgroeiende soorten zoals brandnetel, pitrus, riet of fluitenkruid. Die overwoekeren langzaam groeiende, vaak zeldzamere planten.

Verschraling zorgt ervoor dat die snelle groeiers minder kans krijgen, waardoor er ruimte ontstaat voor bloemrijke soorten zoals knoopkruid, margriet en echte koekoeksbloem.

Meer bloemen = meer insecten

Gemaaid en afgevoerd (in Berggierslanden)

Door verschraling ontstaat er bloemrijk grasland, met veel nectar- en stuifmeelrijke planten. Dit trekt een grotere verscheidenheid aan bijen, vlinders, zweefvliegen en kevers. Die vormen weer voedsel voor vogels en kleine zoogdieren.

Natuurherstel: stikstof terugdringen

In veel gebieden is te veel stikstof in de bodem terechtgekomen door landbouw of verkeer. Verschralen is een manier om dat stikstofoverschot weer kwijt te raken. Daarom minimaal 1–2 keer per jaar maaien (niet klepelen) en afvoeren zodat met het maaisel voedingsstoffen verdwijnen.

Ecologische gevolgen van intensieve schapengrazing

Schapenbegrazing is een goed beheerinstrument in natuurgebieden, mits goed afgestemd op de ecologische doelstellingen. In het stedelijk groen is intensieve en langdurige begrazing op kleine oppervlakten echter problematisch:

Begraasd gebied

Anders dan bij klassieke begrazing van schaapskuddes op de hei die elke avond werden opgehokt in of nabij de schaapskooi om de mest te verzamelen, wordt in Meppel op de plaats waar begraasd wordt ook overnacht door de schapen. Hiermee blijven de voedingstoffen voor een groot deel lokaal in het systeem en is van de verschrallende vorm van die traditionele heidebegrazing of met het huidige beheer van maaien en afvoeren geen sprake. Voor soortenrijke bloeiende vegetaties vindt verschraling daardoor niet plaats en worden juist voedselminnende ruigtekruiden en grassen gestimuleerd (pitrus, brandnetel, riet, ten opzichte van voor insecten waardevolle bloemplanten).

Het belang van bloemrijke vegetatie voor insecten en bijen

Bloemrijke vegetaties zijn essentieel voor bestuivende insecten zoals bijen, hommels, vlinders en zweefvliegen. Deze soorten zijn voor hun voortplanting en voortbestaan afhankelijk van een divers en continu aanbod van nectar en stuifmeel. In een soortenarme, gras- of ruigtegedomineerde vegetatie verdwijnt deze voedselbron vrijwel volledig. Dit heeft gevolgen voor:

- De instandhouding van wilde bijenpopulaties, die al onder druk staan;
- De voedselvoorziening voor vogels die afhankelijk zijn van insecten;
- De ecosysteemdiensten zoals bestuiving van gewassen en wilde planten.

In stedelijke gebieden kunnen bloemrijke zones een belangrijke rol spelen als ecologische stapstenen en brongebieden voor insecten, met name als ze worden verbonden via bermen en oevers.

Invloed van hondenpoep op de vegetatie

- Hondenpoep is rijk aan stikstof en fosfaat, wat leidt tot plaatselijke bodemverrijking.
- Dit bevoordeelt snelgroeiende, dominante planten (zoals grassen, brandnetels) en verdringt kwetsbare, bloemrijke soorten.
- Het draagt zo – net als schapenmest – bij aan een soortenarme vegetatie.
- Oplossingsrichtingen:
 - Aanwijzen van een losloopgebied in of nabij de parken;
 - Meer palen met zakjes en afvalbakken op strategische plekken;
 - Gerichtere communicatiecampagne ten aanzien van opruimgedrag.

Vergelijking beheeropties

Let op: prijzen zijn indicatief en per locatie verschillend. De ecologische waarde van het beheer moet meegewogen worden bij beleidskeuzes. Schapenbegrazing is weliswaar een goedkopere optie, echter moeten de doelstellingen wel juist worden gesteld én gemonitord.

Beheermaatregel	Effect op biodiversiteit	Kostenindicatie per ha (excl. btw)
Maaien + afvoeren (2x/jaar)	Positief – vershraling bevordert bloemrijke vegetatie	€ 750 – € 1.000
Schapengrazing (intensief)	Negatief – verrijking, verstoring vegetatiestructuur	€ 500 – € 700
Extensieve begrazing + rotatiegebonden + maaien	Gemengd – mogelijk positief, mits goed afgestemd	€ 800 – € 1.200

Aanbeveling

Ik wil de gemeente vragen om het groenbeheer in grootschalige parken zoals Berggierslanden en Hesselingenpark te heroverwegen. Het is belangrijk dat het beleid ten aanzien van biodiversiteit in de bermen ook wordt doorgetrokken naar juist de grotere groene zones. Kosten zijn naar mijn mening niet dermate verschillend dat dit doorslag zou mogen geven, het belang van ecologische kwaliteit weegt in mijn optiek ook zwaar.

Mijn aanbevelingen:

- Stop met langdurige, intensieve schapengrazing op kleine oppervlakten en de overnachting van dieren op begraasde delen.
- Zet meer in op maaien en afvoeren als basismethode voor vershraling.
- Overweeg extensieve, rotatiegebonden begrazing alleen als onderdeel van een goed afgestemd ecologisch beheerplan.
- Neem aanvullende maatregelen tegen bodemverrijking door hondenpoep, waaronder de aanleg van losloopzones, meer opruimfaciliteiten en voorlichting.